

Oponentní posudek

na disertační práci PhDr. Martina Valenty na téma:

„Revoluce na pořadu dne. Kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé Straně zelených: diskursivní analýza“

Předkládaná disertační práce je zajímavá jak svým tématem tak i svým metodologickým přístupem. K tématice „roku 1968“ a levicového hnutí šedesátých let dvacátého století a jeho vlivu na další vývoj včetně vzniku strany Zelených bylo zajisté napsáno mnoho studií. Disertační práce M. Valenty je v tomto ohledu přínosná nejen komplexností záběru sledované tematiky, ale především zajímavým metodologickým přístupem autora.

V případě této disertační práce si její autor zvolil jako metodologii komparativní diskursivní analýzu, jak sám uvádí, teoreticky se inspiroval francouzským strukturalismem a foucaultovským pojetím diskursu. Tento přístup, který umožňuje s pomocí vytýčených pravidel odhalit struktury v pozadí zkoumaného jevu a odhalit vztahy a pravidla mezi jednotlivými reprezentacemi či znaky, vyhodnocuje jednotlivé jevy jako součásti jednotné struktury, která zkoumanou oblast organizuje. Jednotlivé jevy jsou zařazovány na základě kontextů, na které poukazují. Tato analytická metoda výzkumu nabízí metodu rekonstrukce a jako takovou ji autor přijímá jako metodologicky vhodnou pro svou historickou studii.

Autor ve své disertaci využívá diskursivní analýzu, aby odhalil a rekonstruoval kritickou teorii Frankfurtské školy jako centrální strukturu a ukázal souvislost tří k ní se vztahujících struktur - protestního levicového hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakce Rudé armády (RAF) a strany Zelených. Tyto tři struktury ukazuje jako dělicí se do dalších podstruktur.

Svou disertační práci zakládá M. Valenta na práci s primárními prameny a dále na bohaté odborné literatuře. Jako významný pramen pro studium kritické teorie Frankfurtské školy uvádí *Zeitschrift für Sozialforschung*, který vydával Institut für Sozialforschung. Dále uvádí jako primární prameny stěžejní díla zakladatelů a tvůrců kritické teorie Frankfurtské školy, zejména *Dialektik der Aufklärung* od Adorna a Horkheimera, *One Dimensional Man* od Marcuseho a *Escape from Freedom* od Fromma.

Obsah textu je v publikaci rozdělen do devíti kapitol, z nichž první je úvodní a poslední tvoří závěr disertace. V první úvodní kapitole autor vymezuje metodologická východiska své práce, nastiňuje její strukturu a vyjadřuje se ke kritice pramenů a odborné literatury. Tím, že je disertace věnována fenoménu Frankfurtské školy a její kritické teorii, se přímo dotýká i filosofické problematiky. Autor však již v úvodu upřesňuje, že předkládaná disertační práce je historickou studií, a proto je nutné ji jako takovou i posuzovat.

V druhé kapitole M. Valenta definuje klíčové pojmy jako „kritická teorie“ a „Frankfurtská škola“ a ukazuje význam a vliv kritické teorie v humanitních vědách, jmenovitě ve filosofii, sociologii, historických vědách, psychologii, politologii, ekonomii a teologii. V třetí kapitole představuje v dobovém kontextu dějiny Frankfurtské školy, jejích významných osobností i instituce samotné, ukazuje, jak proměna politické situace od třicátých do sedmdesátých let dvacátého století významným způsobem určila povahu kritické teorie. Čtvrtá kapitola vytváří, jak i autor zdůrazňuje, podkladový pilíř práce. Autor rekonstruuje kritickou teorii v její základní podobě i v jejích dobových proměnách z pramenů a autorských děl tak, jak obráží hlavní myšlenky osobností, které ji vytvářely, jako Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, Erich Fromm a Herbert Marcuse.

Autor takto rekonstruuje původní diskurs kritické teorie Frankfurtské školy, aby jej mohl v dalších kapitolách, šesté až osmé, konfrontovat s diskursem protestního levicového hnutí šedesátých let dvacátého století, diskursem RAF v letech sedmdesátých až devadesátých a diskursem strany Zelených. I v těchto kapitolách využívá autor metodu rekonstrukce.

Předtím však, v páté kapitole rekonstruuje vnitropolitické i zahraničněpolitické kontexty německého levicového protestního hnutí šedesátých let dvacátého století. Vedle podrobného vylíčení průběhů jednotlivých fází hnutí se autor soustřeďuje na postižení kontextů hnutí

v projevech odporu na univerzitách, vedle Německa zejména ve Francii a USA, a samozřejmě i kontextů politického dění, a to jak vnitropolitického v rámci tehdejší NSR, tak i zahraničněpolitického. Výklad je metodicky podřízen metodě rekonstrukce diskursivní analýzy, kterou si autor pro svou studii vybral, a proto vychází z definice základních pojmů, o které se výklad opírá, jako „studentské hnutí“, „protestní levicové hnutí“, „rok 1968“, „nová levice“, a další. Následující kapitoly, šestou až osmou, považuje autor za výzkumné jádro své práce. Zde provádí svou analýzu a odhaluje receptivní vztah tří analyzovaných diskursů (protestního levicového hnutí šedesátých let dvacátého století, RAF a strany Zelených) ke kritické teorii.

Závěr, pojatý jako stručné shrnutí předchozích analytických postupů, je rozčleněn z hlediska autorova metodologického přístupu na deskriptivní analýzu zkoumaných fenoménů - protestního levicového hnutí šedesátých let dvacátého století, RAF a strany Zelených - a na receptivní analýzu zkoumající do jaké míry tyto diskursy přijaly kritickou teorii. Autor ukazuje interpretační roviny, které analýza odkryla, soustřeďuje se na jejich centrální pojmy a sledované fenomény a rozvádí podstatné kontexty, které s nimi souvisejí.

Práce je doplněna vedle seznamu pramenů a literatury a seznamu použitých zkratk také obrazovou přílohou.

Vzhledem k tomu, že volba rozsahu probíraných témat a řazení kapitol na sebe systematicky navazuje, není proto dle mého názoru nutné celý text dále podrobně v písemném posudku charakterizovat.

Disertační práci M. Valenty lze vskutku hodnotit jako přínosnou historickou studii, jejíž inovativní charakter je dán zejména její použitou metodou. Protože kritická teorie Frankfurtské školy není filosofickou metodou kritického poznání jako takového, ale vysvětlujícím modelem sociální skutečnosti vypracovaným na základě analýzy společnosti, je použitá metoda diskursivní analýzy velmi vhodná, neboť i struktura je strukturalismem chápána jako jakýsi abstraktní vysvětlující model.

Dalším přínosem je širší zpracování kontextů ústředního tématu - kritické teorie Frankfurtské školy. Autor se ve své práci opírá o primární prameny, které kriticky analyzuje, a o bohatou

odbornou literaturu. Citační aparát disertace je věcně solidně založen. Je proto škoda, že jak citační aparát, tak i *Seznam pramenů a literatury* v závěru práce vykazuje formální nedostatky dané tím, že obojí nevychází z normy ČSN ISO 690 Bibliografické citace. Obsah, forma, struktura.

Závěr:

Disertační práce je vědecky seriózní a inovativní. Autor využil pro svou disertační práci náležitě jak historické prameny tak i odbornou literaturu, jejíž seznam v závěru práce uvádí.

Autor by se mohl, kromě jiného, v rámci diskuse vyjádřit k otázce souvislosti celostního hlediska strany Zelených s teorií H. Marcuseho.

Předložená práce jako celek odpovídá požadavkům kladeným na disertační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Liberci 26.5.2010

.....
PhDr. PhDr. Jana Šturzová, Ph.D..
Katedra filosofie FPHP
Technické univerzity v Liberci